

Liberal Düşünceyle Nasıl Tanıştım?

Ahmet Hamdi Ayan

Liberal Düşünce Topluluğu Hatay Temsilcisi

liberal düşünce, Yıl 17, Sayı 68, Güz 2012, s. 27-33

Liberalizmi duymuştum ama nasıl bir ideoloji olduğunu bilmiyordum. Liberalizmi bilmemek benim için bir eksiklik değildi. Neticede Batının dünyayı sömürmek için kullandığı basit bir araçtan başka bir şey miydi? Adı kötüye çıkmış bir ideolojinin neyini öğrenecektim. Nerdeyse bütün gençliğini Batı karşıtlığına feda etmiş birinden başka bir şey beklemek mümkün müydü?

Devletçi ve milliyetçi bir dünya görüşüm vardı, ancak milliyetçiliğim devletçiliğimden öndeydi. 28 Şubat sürecinde yaşananları görüyor ve üzülüyordum. Milletın seçtiğı bir başbakan devlet tarafından yaka paça iktidardan indiriliyordu. Devlet, milletin seçtiğini nasıl alaşağı ederdi? Yoksa devlet millet birbirlerinden farklı şeyler miydi?

Olayları izlerken içinde yetiştiğim milliyetçi kadrolardan darbeye karşı çıkmalarını bekledim. 27 Mayıs'ta yapılan yanlıştın 28 Şubat'ta yapılmayacağı ümit ediyordum. Yanılmışım, darbeyi "bizimkiler" de destekliyordu.

İçim cız etti.

Babamın Menderes'in idamına sessiz kalmasının üzüntüsünü bir ömür boyu yaşaması ve pişmanlık duymasından ders çıkararak tepkimi gösterdim. O zamanlar milliyetçi bir sendikaya üyeydim. Kurucusu olduğum bahsi geçen sendikanın üyeliğinden ayrılarak, Milli Görüşçülerin kurduğu bir sendikaya üye oldum. Üyeliğim onlar için önemliydi ve beni temsilci yaptılar.

Birileri darbe provaları yaparken bizler çok az sayıda insanla beraber darbecileri desteklemediğimizi ilan ediyorduk. Korkuyorduk da... Nasıl korkmazdık? Koca koca adamlar bile sinmişti. Biz hem korkuyor hem de darbeyi desteklemediğimizi her fırsatta dillendiriyorduk.

Bu süreçte toplum üçe ayrılmıştı; darbeciler, darbeye karşı çıkanlar ve olayları karışmadan izleyenler. Biz ikinci gruptaydık ve yol yöntem bilmiyorduk.

Büyük çoğunluk, Atatürk'ü ne kadar çok sevdiğini ve dinle hiç alâkalarının olmadığını ispata uğraşıyordu. Subay tıraşı ve Atatürk rozeti o günlerde çok modaydı.

İnsanlar mürteci olmadıklarını ispat için ibadetlerini bile gizlemeye başlamışlardı. Birilerinin bu gidişe dur demesi gerekiyordu ama kimse dur demiyordu. Bilim, sanat, hukuk, medya, ticaret ve siyaset dünyası darbeye dünden razıydı.

Bu utanç verici duruma karşı çıkanlar elbette vardı. Sayıları azdı ama etkili oldular. Bu az sayıdaki adama günümüzü borçlu olduğumuzu söylemek asla abartı değildir.

Yargıtay Onursal Başkanı Sami Selçuk, Gazeteci Nazlı Ilıcak ve Prof. Dr. Mustafa Erdoğan darbeye karşı çıkanlar arasında dikkatimi çeken ve hayranlık duyduğum isimlerdi. Onları dinlerken rahatladığımı ve yalnız olmadığımı hissediyordum. Üçüyle de tanıştım. Hatay'da iki konferans tertitledim. Birinde konuşmacı Yargıtay Onursal Başkanı Sami Selçuk, diğerinde Prof. Dr. Mustafa Erdoğan'dı.

Bu insanlar, düşüncelerimin eskidiğini ve değişmesi gerektiğini bana hissettirdiler.

**

Liberal Düşünce Topluluğu'na katılmama vesile olan bir tanışmayı özetlemeden geçemeyeceğim.

Prof. Mustafa Erdoğan'ı 28 Şubat sürecinde bir televizyon yayınında gördüm. Mustafa Erdoğan darbeyi açıkça eleştiriyordu. Önce şaka programı zannettim. Kim bu zamanda böyle şeyler söyleyebilirdi? Mustafa Erdoğan'a, Liberal Düşünce Topluluğu 2. Başkanı deniyordu. Neyse, programın şaka programı olmadığını anladım. Ona müthiş bir saygı ve hayranlık duydum. Mustafa Erdoğan kimdi? Sordum soruşturdum. Trabzonlu olduğunu öğrenince gururlandım. Merhum Bahattin Seçilmişoğlu'nun arkadaşı olması işimi kolaylaştırdı.

Mustafa Erdoğan, cep telefonu kullanmayan bir adam... Ev ve iş telefonundan ulaşıp Hatay'a davet ettim. 2005 yılıydı ve eşiyle Hatay'a geldiler. Üç dört gün Hatay'da kaldı. Kafamdaki bütün soruları sordum. Cevapları çok netti. Özgürlük, devlet, tarih, demokrasi, sivil toplum, ekonomi, eğitim ve hukuk adına bildiklerimin eksik ya da yanlış olduğunu Mustafa Erdoğan konuşurken anladım. Mustafa Erdoğan'a: "Hocam, devrimleri eleştiriyoruz, eksik ve yanlışları çok ama harf devrimi gerekli değil miydi?" Hoca bu soruya bakın nasıl cevap verdi: "Japonların alfabesi mi var?"

Bu beklemediğim cevabın içerisindeki büyük sistem eleştirisini anlamam uzun sürmedi. Çünkü Japonlar, alfabe ve kılık- kıyafet devrimi yapmadan dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasındaki yerlerini çoktan almışlardı. Üstelik hâlâ saltanatla yönetiliyorlar. Demek ki, gelişme için alfabe ve kılık - kıyafet gibi değişiklikler gerekmiyordu.

Mustafa Erdoğan'dan çok etkilenmiştim. Bilmediği olay, okumadığı kitap yoktu sanki. İrtibatımızı kesmedik. Yaş farkımızın çok az olmasına rağmen ilişkimiz, bir arkadaşlık ilişkisinden ziyade bir öğretmen öğrenci ilişkisi gibiydi.

Liberal Düşünce Topluluğu tarafından Mersin'de düzenlenen bir etkinliğe katıldım. Orada Nazlı Ilıcak ve Atila Yayla'yla tanıştım.

Topluluğun etkinliklerine 2005'ten beri katılıyorum. Katıldıklarım kaçır-dıklararımdan çok fazladır.

Topluluğu kısa sürede benimsememe neden olan şey sadece liberal fikirlerden derinlemesine etkilenmem değildir. Topluluk üyeleri her şeyden önce nezaket ve saygı kurallarını içselleştirmişler. Hitap ve davranışlarındaki özen dikkat çekici. Genel Koordinatör Özlem Çağlar Yılmaz'dan orada çalışan gençlere kadar herkes saygı ve nezaket konusunda tavizsiz insanlar...

Toplulukta bir hiyerarşinin olmaması ayrı bir güzellik. Telefonu açan topluluğun başkanı bile görevini ve akademik kariyerini belirtmeksizin "buyrun ben Bican" der. Bir seferinde telefonuma Atila Yayla çıkmış, "buyurun ben Atila" demiş ve ben çok şaşırılmışım. Topluluk üyelerinin çoğu akademisyendirler. Ancak akademik unvanlarını kitaplarında ve konuşmalarında belirtmezler.

Bir keresinde topluluğa uğrayan bir arkadaşla Genel Koordinatör Özlem Hanıma selam göndermiş ve Atila Hocaya da hatırlarsa selamımı söyle demiştim. Atila Hocayla bir sefer karşılaşmıştık. Arkadaşım telefonla beni aradı: "Atila Hoca, hatırlamak bir yana seni çok seviyor bizlerle çok ilgilendi"

dedi. Şaşırımtım. Hafızası kuvvetli ve kibar bir insanmış. Bir sefer karşılaşmış sadece tokalaşmıştık çünkü. İnsanlara değer vermek her babayığidin becerebildiği bir şey değil.

Ömer Çaha, Murat Yılmaz, Berat Özipek, Bilal Sambur arkadaşlık kurup fikirlerinden istifade ettiğim insanlar oldular. Şu an başkanlığımızı yürüten Bican Şahin'den bahsetmeden geçmek haksızlık olur. Topluluğu, fikir, nezaket ve kibarlık konusunda mükemmel bir şekilde temsil ettiğini belirtmem lazım. Adana'da ikamet eden efsane ağabeyimiz Faruk Özgür'ün toplulukla çok kısa sürede bütünleşmemizi sağlamada çok büyük katkısı var. Faruk Abi-yi geç tanımak benim için büyük eksiklik.

2007 yılı temmuz ayının ilk günlerinde Atila Yayla Hocamızın İzmir'de bir duruşması vardı. Hani "bu adam" davası. Hocamızın, "bu adam" ifadelerini kullandığı iddia edilen konferans ertesinde İzmir'de dolaşırken tedirgin edildiğini duyunca üzülmüş ve bir şeyler yapmaya karar vermişim. Dört arkadaş İzmir'e duruşmaya gidiyorduk. Amacımız Hocamıza destek vermek ve mahkeme öncesi veya sonrası olası olumsuzluklara anında misillemede bulunmaktı. Mahkemeye girişte bir olumsuzluk yaşanmadı. Hocamız mahkemede delikanlıca savunmasını yaptı. Gözümüzde daha da büyüdü. Mahkeme sonrasında da herhangi bir şey yaşanmadı ve Hatay'dan beraberce geldiğimiz arkadaşlarım Bülent Balcı, Mehmet Salmanoğlu ve Fatih Candan'la birlikte döndük.

Bu olayı anlatmamın nedeni, düşünce bu ülkede hâlâ suç, insanlar düşüncelerini ifade ederken korkuyorlar. İnsanların başlarına düşüncelerini ifade ederken gelmeyen kalmayabiliyor.

Liberal aydınların başta beni en çok etkileyen bu korkusuz tutumlarıydı. Mustafa Erdoğan büyük bir para cezası almış ama konuşmaya devam ediyordu. Atila Yayla mahkemeye çıkıp delikanlıca kendini savunuyordu. Geri adım yok, yanlış anlaşıldım falan gibi şeylere sığınmıyordu. Böyle adamlar başka yerlerde yok.

Bunlar zor zamanların adamları. Bunların kıymetlerini bilmezsek, geleceğe ümitle nasıl bakarız? Bunlar 28 Şubat sürecinde demokrasinin deniz fenerleri değil miydi? Bu ve benzeri insanları baş tacı etmek, onlarla bir arada bulunmak ve onlara destek olmak her şeyden önce özgürlükçüler için ahlâkî bir vebecedir. Siyaset her zaman nankördür. Bundan dolayı kimseyi eleştirmiyorum ama demokratik siyaset özgürlükçüler olmadan mümkün mü?

Anlatılacak o kadar şey var ki...

Özetlemeye çalıştım ama beceremedim. Zira önemli gördüğüm şeyleri atlamak istemiyorum.

Genel Koordinatörümüz Özlem Çağlar'ın Ankara'da bir demokrasi yıl dönümü kutlamasında yaptığı konuşmanın açış cümlesi beni çok etkiledi ve benim yerim burası dememe sebep oldu. Hemen herkesin resmî ideolojiye şirin görünmeye çalıştığı zor günlerde bakın Özlem Hanım bahsi geçen konuşmada nasıl bir cümle kuruyor: "1923 ile 1950 yılları arası demokrasi ve insan hakları açısından kapkara yıllardı..." Kaç kişi bunu dillendirebilir?

Düşündüklerini delikanlıca söyleyebilmek topluluğu topluluk yapan bir özellik, bence.

Doğru her sözün evrende bir karşılığı var ve asla unutulmuyor. Atila Hocamızın, internette dolaşan o meşhur televizyon programının adı: "Demokrasi Dersi".

Liberal bir aydınının o meşhur yasağcı aydınlara yaşattığı zor anlar, tarihe geçti. Bir etkinlik için Eskişehir'deyiz ve yemek yiyecek bir yer arıyorduk. Sonra bir lokantada karar kılıp ellerimizde servis tabaklarıyla sıraya girdik. Yanıma bir garson yaklaşip bu beyaz saçlı adam kim dedi? Atila Yayla dedim. Garson yanımdan ayrıldı. Biraz sonra genç bir adam hızla yanımıza yaklaştı. "Siz ne yapıyorsunuz?" diye garsonlara çıktı, "ülkenin en büyük adamı gelmiş siz onu sıraya sokuyorsunuz. Hocam, buyurun," dedi. Gösterilen yere oturduk. Meğer, lokantanın sahibi Hocamızın hayranıymış. Kafası bozulduğunda Demokrasi Dersi'ni izlermiş. Demiştin ya, doğru söz kaybolmuyor.

Liberal Olmanın Anlamı

Bizde ideolojiler kuşaktan kuşağa aktarılır. Çoğu zaman baba neyse çocuk da odur. Bu durumun elbette birçok istisnası var ama genellikle babanın yolu çocuk için belirleyici olmaktadır. Futbol fanatizmini andıran bu durum, ülke fikir dünyasının önemli sorunlarından biridir. Çünkü böylelikle ideolojiler din muamelesi gören şeyler konumuna yükseltilmektedirler.

Liberalizm kuşaktan kuşağa geçen bir ideoloji değil. Yani kişi liberal olmuşsa, bunda aile katkısı yok veya yok denecek kadar az. Tanıdığım bütün liberaller, 'mahalle baskısı'yla değil, okuyup araştırarak liberalizmi seçmiş kişiler. Kişinin kendi iradesiyle seçtiği ve öğrendiği bir ideolojiyi savunması, ona tartışmalarda bariz bir üstünlük sağlamakta.

Bir ideolojiye sahip olmanın önemsendiği ülkemizde, okuma kültürünün çok zayıf olması ve tek yönlü okumalar, bir liberal için bulunmaz fırsat. Or-

talama bir liberal başka bir ideoloji mensubuna göre 'kitap kurdu' gibi görül-
mekte. Kendi içimizde farkında olmadığımız bir durum başkalarıyla konuş-
tuğumuzda açıkça görülmektedir.

Hafta sonu mektepleri vb. etkinlikler liberalizmin tanınmasında çok etkili
olmaktadır. İmkânlar ölçüsünde bunların daha sık tekrar edilmelerinin fayda-
ları sayılamayacak kadar çok.

Topluluk üyesi arkadaşlar herhangi bir okulda, tevhid-i tedrisat, zorunlu
eğitim, insan hakları, demokrasi, resmi ideoloji, resmî tarih vb. konularda
konuştuklarında kendilerine cevap verecek kimselerin bulunmadığını göre-
ceklerdir. Etkinlikler katılımcılara çok büyük katkı sağlıyor. Bu katkıyı göre-
bilmek için sadece bir tartışmaya katılmak yeterli.

Liberalizmle ilgili birçok iftira üretilmesine rağmen bu böyledir. Bu iftira-
ların başında, liberalizmin emperyalizm olduğu iftirası gelmektedir. Konuş-
ma fırsatı verildiğinde topluluk üyesi bir arkadaşımızın bahsi geçen iftirayı
cevaplaması hiç de zor değildir. Liberalizmin kurgusal değil tecrübî oluşu,
diğer ideolojilerle girilen tartışmalarda önemli bir üstünlük sağlamaya vesile
olmaktadır. Emperyalizmle liberalizm arasında kurulan paralellik, genellikle
işin zor tarafı. Hemen büyük çoğunluğun buna inandırılması işimizi zorlaş-
tırırken, düzeyli tartışmalar bu zorluğun ortadan kaldırılmasında çok önemli
olabilir.

Devletçi ideolojilerin egemen olduğu ülkemizde liberal fikirlerin diğer
ideolojiler gibi hızlı yayılmasını beklememeliyiz. Bir kişinin devletçi ideolo-
jilerden kopabilmesi çoğu zaman birkaç yılı bulabilmektedir. Bu zorluk, sade-
ce düzeyli tartışmalarla aşılamıyor. İnsanlar fikirleri sadece doğru oldukları
için seçmiyorlar. Çoğu defa söylenenden ziyade, kimin söylediğine bakılıyor.
Çevresiyle uyumlu ve çevresine duyarlı arkadaşların liberalizmi yaymada
çok daha başarılı olma şansları var.

Bir başka husus, Çoğulculuğun Meydan Okuması: Beş Demokraside Kilise
ve Devlet, *Görünmez Kalp*, *Bir İktisat Romanı* vb. eserlerin daha fazla insana
ulaştırılmaları çok faydalı olabilir. Özellikle Beş Kilise Beş Devlet adlı eser
tavsiye ettiğim insanlar tarafından çok beğenildi ve liberalizmin tanınma-
sında çok işe yaradı. Adı geçen eserin bazı bölümlerinin kısaltılarak tekrar
yayınlanmasının yararlı olabileceğini düşünüyorum.

Dergi temsilcilikleri hayli yararlı oluyor. Ancak, temsilciliklerin küçük de
olsa birer mekâna kavuşturulması ve yayınların birer ikişer suretlerinin bu-
lundurulması veya satışlarının temsilcilikte mümkün olmasının fikirlerimi-

zin yaygınlaşmasında çok daha yararlı olacağını zannediyorum. Sonuçta bu da bir imkân meselesi. Antakya'da bu mümkün.

En etkili ifade biçimlerinden bir olan mizahın artık ihmal edilmemesi gerekir. Sistem eleştirisini mizahla yapmayı başarırsak, çok daha geniş bir kesime sesimizi duyururuz gibime geliyor. Atila Hocamız bir ara bahsetmiş ama sonra bir daha gündeme gelmemişti. Bunun gündeme tekrar alınması, hiç olmazsa ayda bir mizah dergisi çıkarmamız iyi olabilir.

2005'ten beri faaliyetlerine katıldığım ve üyesi olmaktan onur duyduğum Liberal Düşünce Topluluğunun her gün daha da geliştiğini sevinerek görüyorum. Gelecek için iyimserim. Ülkenin hatta dünyanın en saygın düşünce kuruluşu olmaya adayız.

Arkadaşlarımı ve topluluğu çok seviyorum.